

Informace MŠMT školám ve věci odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení za škodu způsobenou dětem, žákům či studentům včetně způsobů pojištění této odpovědnosti

Informace MŠMT školám ve věci odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení za škodu způsobenou dětem, žákům či studentům včetně způsobů pojištění této odpovědnosti

Současná právní situace je taková, že odpovědnost týkající se škol a školských zařízení (s výjimkou mateřských škol a odpovědnosti žáků základní školy za škodu způsobenou právnické osobě vykonávající činnost školy - k tomu viz níže) je s účinností od 1. ledna 2007 upravena v **§ 391 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (část čtrnáctá - přechodná a závěrečná ustanovení, hlava I., díl 1, oddíl 5 - Společná a zvláštní ustanovení o odpovědnosti za škodu):**

§ 391

(1) Žáci střední školy, středního odborného učiliště, odborného učiliště, vyšší odborné školy nebo učiliště nebo studenti vysoké školy odpovídají škole nebo právnické nebo fyzické osobě za škodu, kterou jí způsobili při teoretickém nebo praktickém vyučování anebo v přímé souvislosti s ním. Pokud ke škodě došlo při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídají žáci za škodu školskému zařízení.

(2) Za škodu, která vznikla žákům základních škol, základních uměleckých škol, zvláštních škol a pomocných škol při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá škola; při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní odpovídá školské zařízení. Nevystupuje-li škola nebo školské zařízení v právních vztazích svým jménem a nemá-li odpovědnost vyplývající z těchto vztahů, odpovídá žákům zřizovatel školy, popřípadě školského zařízení.

(3) Příslušná škola odpovídá žákům středních škol (gymnázií, středních odborných škol, středních odborných učilišť), vyšších odborných škol, konzervatoří a jazykových škol s právem státní závěrečné zkoušky za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při teoretickém a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním. Došlo-li ke škodě při praktickém vyučování u právnické nebo fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá za škodu právnická nebo fyzická osoba, u níž se vyučování uskutečňovalo. Došlo-li ke škodě při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídá za škodu příslušné školské zařízení. Nevystupuje-li škola nebo školské zařízení v právních vztazích svým jménem a nemá-li odpovědnost vyplývající z těchto vztahů, odpovídá za škodu zřizovatel školy nebo školského zařízení.

(4) Příslušná vysoká škola odpovídá studentům vysokých škol za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při teoretickém a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním. Došlo-li ke škodě při praktickém nebo teoretickém

vyučování u právnické nebo fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá za škodu právnická nebo fyzická osoba, u níž se vyučování uskutečňovalo.

(5) Příslušné školské zařízení odpovídá fyzickým osobám s uloženou ústavní výchovou nebo nařízenou ochrannou výchovou a fyzickým osobám v preventivně výchovné péči za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při uskutečňování této činnosti nebo v přímé souvislosti s ní.

V podstatě byla přejata dosavadní právní úprava (§ 206 zákona č. 65/1965 Sb. a § 27 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce a některé další zákony), terminologicky ne zcela vyhovující platným školským právním předpisům (jsou zde stále uváděny „zvláštní školy“ a „pomocné školy“ a odpovědnost za škodu nese příslušná „škola“ a „školské zařízení“). V pojetí zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, je však škola a školské zařízení činností, kterou vykonává právnická osoba. Odpovědnost za škodu tedy s ohledem na nutnost vykládat § 391 nového zákoníku práce v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., **nese vždy právnická osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení**. V případech, kdy škola nebo školské zařízení nemá právní subjektivitu (v případě škol a školských zařízení zřizovaných Ministerstvem obrany, Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem vnitra), odpovídá za škodu jejich zřizovatel (§ 391 odst. 3 poslední věta nového zákoníku práce).

Nově byla výslovně zakotvena odpovědnost právnické osoby vykonávající činnost školského zařízení vůči **fyzickým osobám s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou a fyzickým osobám v preventivně výchovné péči** za škodu, která těmto osobám vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při uskutečňování této činnosti nebo v přímé souvislosti s ní (§ 391 odst. 5 nového zákoníku práce).

Odpovědnost právnické osoby vykonávající činnost školy za škodu vzniklou **výhradně porušením právních povinností nebo úrazem** je zdůrazněna také v případě žáků středních škol, vyšších odborných škol, konzervatoří, jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky, studentů vysokých škol při teoretickém a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním (§ 391 odst. 3 a 4 nového zákoníku práce).

Odpovědnost právnické osoby v případech uvedených v § 391 zákona č. 262/2006 Sb. je odpovědností **absolutní objektivní** - zákon nepřipouští možnost vyvinění se z odpovědnosti, dojde-li tedy k porušení právních povinností nebo úrazu žáka či studenta, odpovídá právnická osoba vykonávající činnost školy či školského zařízení vždy.

K této věci zpracoval odbor 14 stanovisko zveřejněné v Právních výkladech č. 3/2006.

Odpovědnost za škodu v případě **dětí mateřských škol** se nadále řídí ustanoveními občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu, zejména ustanovením § 422 občanského zákoníku:

§ 422

(1) Nezletilý nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; společně a nerozdílně s ním odpovídá, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled. Není-li ten, kdo způsobí

škodu, pro nezletilost nebo pro duševní poruchu schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, odpovídá za škodu ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.

(2) Kdo je povinen vykonávat dohled, zproští se odpovědnosti, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbal.

(3) Vykonává-li dohled organizace, její pracovníci dohledem pověřeni sami za škodu takto vzniklou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena.

Podle tohoto ustanovení se jako doposud postupuje i v případě odpovědnosti **žáků základních škol** za škodu způsobenou právnické osobě vykonávající činnost školy (v případě zletilých žáků základní školy podle obecných ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu).

Dojde-li např. k úrazu dítěte v mateřské škole, jedná se o **objektivní odpovědnost s možností liberace** (zproštění se odpovědnosti) - právnická osoba vykonávající činnost mateřské školy se zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbala. Celkem jsou možné 4 varianty:

1. nezletilý odpovídá za škodu výlučně sám, jestliže v okamžiku vzniku škody je nezletilý schopen ovládnout své jednání (volní složka) a posoudit jeho následky (rozumová složka) a osoba povinná vykonávat dohled prokáže, že náležitý dohled nezanedbala (právnická osoba vykonávající činnost školy se vyviní z odpovědnosti);
2. nezletilý odpovídá za škodu (jsou dány kumulativně a plně složky rozumová a volní - viz výše) a společně a nerozdílně s ním ten, kdo je povinen vykonávat nad nezletilým dohled (v případě, že se právnické osobě vykonávající činnost školy nepodaří prokázat, že náležitý dohled nebyl zanedbán);
3. výlučně odpovídá osoba povinná vykonávat dohled (nezletilý není schopen ovládnout své jednání a/nebo posoudit jeho následky a právnické osobě vykonávající činnost školy se nepodaří vyvinít se z odpovědnosti);
4. za škodu není nikdo odpovědný (nezletilý není schopen ovládnout své jednání a/nebo posoudit jeho následky a právnická osoba vykonávající činnost školy se odpovědnosti zproští tím, že prokáže, že náležitý dohled nebyl zanedbán).

Právnické osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení **musí uzavřít pojištění** pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání svých zaměstnanců (viz § 365 zákona č. 262/2006 Sb., odkazující na předchozí úpravu v zákoně č. 65/1965 Sb. a vyhlášce č. 125/1993 Sb.).

Pro případ odpovědnosti za škodu vzniklou na věcech, životě a zdraví dětí, žáků a studentů se právnické osoby **mohou, ale nemusí pojistit** (s některými výjimkami - viz dále). Další možné pojistky jsou např. pojištění majetku, živelní pojištění, pojištění pro případ odcizení, pojištění elektronických zařízení apod. - zde záleží na nabídce jednotlivých pojišťoven.

Školy a školská zařízení, jejichž zřizovatelem je stát (právní formou státní příspěvkové organizace nebo organizační složky státu) mohou pojistit pouze majetek České republiky, se kterým hospodáří (§ 70 odst. 2 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)), ve znění pozdějších předpisů jiné pojištění mohou uzavřít, jen stanoví-li tak zvláštní zákon. Vzhledem k tomu, že výslovná možnost uzavřít pojištění pro případ odpovědnosti za škodu vzniklou na věcech, životě a zdraví dětí, žáků a studentů je upravena zatím pouze v § 40 zákona č. 109/2002 Sb., mohou být pojišťována pouze státní školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a střediska výchovné péče, nikoliv např. státem zřizované základní či střední školy.

Školy a školská zařízení ostatních zřizovatelů (obecní, krajské, soukromé, církevní) nijak v možnosti uzavřít pojištění limitovány nejsou - tj. pojistit se mohou, ale nemusí.

Co se týče možnosti použít na úhradu pojistky odpovědnosti za škodu způsobenou dětem, žákům a studentům při činnosti školy nebo školského zařízení prostředky ze státního rozpočtu, je nutno rozlišit školy a školská zařízení podle jejich zřizovatelů:

- v případě škol a školských zařízení zřizovaných obcemi, svazky obcí a kraji nelze použít finanční prostředky poskytované ze státního rozpočtu podle § 160 odst. 1 písm. c) a d) zákona č. 561/2004 Sb. - případné pojištění hradí zřizovatel v rámci provozních výdajů;

- v případě školských zařízení podle zákona č. 109/2002 Sb. zřizovaných státem lze prostředky ze státního rozpočtu použít jako nezbytné neinvestiční výdaje spojené s provozem školy na pojištění odpovědnosti za škodu související s činností školy (§ 160 odst. 1 písm. a) zákona č. 561/2004 Sb.);

- u církevních škol a školských zařízení je možné prostředky ze státního rozpočtu použít jako nezbytné neinvestiční výdaje spojené s provozem školy na pojištění odpovědnosti za škodu související s činností školy (§ 160 odst. 1 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb.);

- obdobně u soukromých škol je možné využít dotace ze státního rozpočtu k pojištění jako neinvestiční výdaj související s běžným provozem školy a školského zařízení podle § 1 odst. 2 zákona č. 306/1999 Sb.

Touto informací reaguji na některé závažné případy, které se staly ve školách při práci s žáky a při nichž došlo k vážným poškozením na zdraví dětí.

Doporučuji nepodceňovat odpovědnost právnických osob vykonávajících činnost školy nebo školského zařízení za škodu způsobenou dětem, žákům či studentům a uzavřít pojištění této odpovědnosti.

RNDr. Jindřich Kitzberger v. r.
náměstek ministryně skupiny II

V Praze dne 22. května 2007